

Produktivt initiativ

Den regjeringsoppnevnte produktivitetskommissjonen stemplet både norsk landbruk og næringsmiddelindustrien som ineffektivt og lite hensiktsmessig. Nå skal Norsk institutt for bioøkonomisk forskning (Nibio) ettergå konklusjonene til produktivitetskommissjonen.

Da produktivitetskommissjonen la fram sin første delrapport, fikk næringsmiddelindustrien hard medfart. Kommisjonen konkluderer med at produktivitetens utviklingen i matindustrien er betydelig svakere enn annen industri. Mens arbeidsproduktiviteten i matindustrien ble målt til å være seks prosent lavere i 2013 enn i 2005, økte produktiviteten i annen industri med 18 prosent.

Kommisjonen mente at det langt på vei er reguleringen av det norske landbruket som bidrar til å svekke produktiviteten i matindustrien.

Produktivitetens kommisjonens bilde av en beskyttet og lite effektiv matindustri rimer dårlig med virkeligheten. Et selskap som Nortura har gjennomført omfattende strukturrasjonaliseringer. Siden 2008 har 15 anlegg og 1000 årsverk forsvunnet. Omsetningen per årsverk er økt fra 2,3 millioner kroner til 3,9 millioner i løpet av de siste ti årene.

Flere av de store aktørene i matindustrien kan vise til lignende utvikling. Da henger det ikke

Oppsummert

Produktivitet

1 Produktivitetskommissjonen stemplet norsk matindustri som ineffektiv.

Nibio

2 Nå skal Nibio ettergå kommisjonens regnestykker.

Svakheter

3 Allerede i forprosjektet er det avdekket svakheter med kommisjonens metoder.

på greip at arbeidsproduktiviteten i bransjen skal være negativ.

I forprosjektet har Nibio avdekket flere svakheter i metodene Produktivitetskommissjonen har brukt til å måle produktiviteten. Blant annet gir samvirkeorganisering, som er et framtrøkkende særtrekk i matindustrien, andre betalingsstrømmer og eierutbytter enn i andre næringer. Et annet forhold som trolig påvirker effektivitetsmålingene, er at næringsmiddelindustrien er en av de næringene som er mest omfattet av avgifter.

Det er positivt at produktivitetskommissjonens konklusjoner blir utfordret. En kommisjon som presterer å omtale vern av matjord som samfunnsøkonomisk ulønnsomt, ja rett og slett som velferdstap, fortjener å bli kikket svært nøye i kortene.

Sviktende matproduksjon vil bli vårt århundres største **trussel**. Likevel bygger vi ned norsk matjord.

Vår tids aller største utfordring

PERSPEKTIV

Kato Nykvist

kato.nykvist@nationen.no

Klimaet er i endring. Bare de største optimistene tror at verden klarer å begrense den globale oppvarmingen til to grader. Klimaendringer vil føre til matmangel, nød og krig. Flyktningbølgen som skyller inn over Europa i dag, er bare en mild krusning sammenlignet med det som vil komme. Hvorfor satser vi ikke massivt på landbruket? Hvorfor fortsetter vi å bygge varehus og leiligheter på den beste matjorda vår?

Framtidsutsiktene er dystre. I den siste klimarapporten fra FN anslås det at matproduksjonen i verden vil bli redusert med to prosent hvert tiår fram til 2050. Matbehovet øker samtidig 14 prosent.

I Nationen denne uka omtalte Tore Furevik, direktør ved Bjerknessenteret for klimaforskning, trusselen mot matproduksjonen som en av de alvorligste konsekvensene av klimaendringene. Det er ikke tvil om at problemene er blitt undervurdert, la han til.

Det er lett å være enig med Furevik. Da den dramatiske nye klimarapporten «Klima i Norge 2100» ble omtalt av NTB, var det med følgende vinkling: «Drømmetomter og strender kan forsvinne, og hus må sikres mot flom og råte.» Til slutt i artikkelen nevnes matproduksjonen så vidt.

Bonden får lengre vekstsesong, men også nye utfordringer som kraftig nedbør, het det.

At det oppleves som mer dramatisk at man kanskje ikke får bygge hus på drømmetomta si, enn at verden står foran en matkrise vi bare aner rekkevidden av, er ganske talende.

Kriseforståelsen er ikke engang spesielt framtrøkkende i landbruksnæringa. «Jeg ser lyst på fremtiden, og spesielt når det gjelder klimaforandringene», sier finnmarksbonde Jørn Suhr til NRK. Han lever ikke av å gå på ski, han lever av å produsere mat, kan vi lese.

Det er greit å være optimist av natur, og se lyst på livet. Men å juble over klimaendringer som ifølge Furevik vil «ha en utelukkende negativ effekt på matproduksjonen» alle andre steder enn lengst opp mot nord, er i beste fall umusikalsk.

Opp gjennom historien har sivilisasjoner gått til grunne på grunn av ressursknapphet og matmangel. Trusselen er like relevant i vår tid. Uår og sterkt økende matpriser var en viktig årsak til den arabiske våren. Også i Syria.

Indirekte er flyktningene som strømmer inn i Europa i dag klimaflyktninger. Men dagens krise er bare en forsmak på hva vi kan oppleve i framtida. Kombinasjonen med redusert matproduksjon og økende verdensbefolkning er eksplosiv. Vi kan vente oss en ny folkevandrings-tid.

Hvorfor tar vi ikke denne lett tilgjengelige kunnskapen til oss? Hvorfor ruster vi ikke opp matproduksjonen i Norge i stor skala? Hvorfor syter vi og bærer oss over landbruksubsidiene? Og hvorfor i all verden tillater

Oppsummert

Nød

1 Matmangel vil føre til krig, nød og folkevandringer.

Undervurdert

2 Klimaendringenes effekt på matproduksjonen er grovt undervurdert.

Nedbygging

3 For våre etterkommere vil det framstå som uforståelig at vi fortsetter å avgi matproduserende arealer til unødvendige utbygginger.

SAGT AV ANDRE

Knausgård

* «Karl Ove Knausgård ser hardt og lenge på tingene, men for lite på seg selv i sin nye bok.»

Morgenbladets anmelder Frode Johansen Riopelle med en original etterlysning. En selvutleverende biografi på seks mursteiner var åpenbart ikke nok.

Knausgård II

* «Ledd føyes til ledd med hyppige komma, og selv om denne konvulserende setningsmarken truer med å bli for lang og knekke sammen, så er det vanskelig å ikke se naturens kaos gjenspeilet i dens struktur.»

Mer fra Riopelles anmeldelse.

PFU Nationen arbeider etter Vær varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som mener seg rammet av urettmessig avisomtale bes ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) er et klageorgan som behandler klager mot pressen i presseetiske spørsmål. PFU holder til i Oslo, tlf: 22 40 50 40. Epost: pfu@presse.no

Sjefredaktør/daglig leder:
Mads Yngve Storvik
mads.storvik@nationen.no

Politisk redaktør:
Kato Nykvist
kato.nykvist@nationen.no

Nyhetsredaktør:
Rino Andersen
rino.andersen@nationen.no

Vått: Jon Olav Buen i Flesberg forsøkte å redde høyllene familien skulle selge. Vi kan vente oss mer nedbør og ekstremvær i framtida.

FOTO: TORE MEEK/NTB SCANPIX

vi oss å plassere et IKEA-varehus, leiligheter og næringsbygg på landets beste matjord?

Vi tar oss ikke engang råd til å lagre litt matkorn. Selv om verdens kornlagre stadig skrumper inn, finner vi det mer kostnadseffektivt å stole på internasjonal handel. Vi kan alltid importere det vi trenger til en lavere pris enn det vi selv er i stand til å produsere.

Vi kan saktens tåle finansredaktører som raljerer over stalinistiske landbrukspolitiske ordninger, eller økonomer i Bergen som besværer

seg over kostnadene ved å opprettholde matproduksjon i hele landet. Det er verre at ansvarlige politikere er med på leken. Vi har en regjering som jobber ufortrødent med å markedsliberalisere landbruket i Norge. Blant annet er systemet med markedsregulering til vurdering. Konsesjonslovene foreslås opphevet. Importvernet er i spill.

Alt dette er ideologisk motivert, blottet for framtidsanalyser. Behovet for egen matproduksjon, behovet for å beholde et stort korps av dyktige agronomer, behovet for å utvikle et klimarobust landbruk i alle landsde-

UFORSTÅELIG
«Hvorfor syter vi og bærer oss over landbruks-subsidiene?»

ler, behovet for å holde alle arealer i drift er underordnet. Markedsøkonomi er svaret, hva var spørsmålet?

Vi vet nok om klimaendringene til å handle. Her hjemme blir det våtere og villere vær. I store deler av verden blir det tørrere. FNs klimarapport anslår at temperaturøkninger og endrede nedbørsmønstre kan føre til at matpriser øker med opptil 84 prosent innen 2050. I dette perspektivet er landbruket vår viktigste framtidsnæring, og ikke en slitsom anakronisme, slik enkelte liker å framstille det som.

For våre etterkommere vil det framstå som uforståelig at vi fortsetter å avgi matproduserende arealer til unødvendige utbygginger. Dømmen over våre disposisjoner vil være hard. Men rettmessig. Forbrytelsen blir ikke mindre av at vi vet så mye bedre.

Vi løser ikke klimautfordringene alene. Det er et globalt problem med globale løsninger. Men matproduksjonen kan vi fortsatt styre. Hvis vi vil.

Kato Nykvist er politisk redaktør i Nationen